

YHTEENVETO

Tilaaaja-tuottajamalli, seminaari 10.6.2010

EAKR-hanke ”**Gemensam social- och hälsovårdsservice – samarbete, samverkan, framgång? – Utvärderingen av en process**” (Yhteiset sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut - yhteistyö, yhteistoiminta, menestys? - Prosessin arviointi) (CLL/ÅA) järjesti yhteistyössä **Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymän (K5) kanssa 10.6. tilaaaja-tuottaja** seminaarin Academill:ssa Vaasassa. K5 toimii tilaaaja-tuottajamallin mukaisesti. Seminaari käynnisti myös EAKR-hankkeen johtajuuden kehittämispäivät, jotka jatkuvat syksyllä 2010 ja jotka on suunnattu sosiaali- ja terveysalan johtajille/esimiehille.

Puheenjohtajana toimi Korsnäsin kunnanjohtaja ja K5:n hallituksen puheenjohtaja Anita Ismark ja sihteereinä toimivat Petra Ollus ja Susann Sjöström. Kutsu oli osoitettu K5:n johtaville viranhaltijoille, esimiehille, poliitikoille ja päätöksentekijöille, yhteensä 62 henkilöä osallistui.

Tutkimusprofessori **Jari Stenvall** Tampereen yliopistosta luennoi teemasta: ”*Tilaaaja-tuottajamallin kipupisteet, neljän mallin esittely*”. Stenvall siis kertoi tilaaaja-tuottajamallin taustalla olevasta teoriasta.

TJ **Eero Vaissi**, Kuntamaisema Oy, luennoi teemasta: ”*Tilaaaja-tuottajamalli tarvitsee läpinäkyvyyttä ja ohjausta - Case Maisema -malli*”. Maisemamalli on tapa kartoittaa palveluja, kustannuksia ja palvelutarvetta. Mallia voidaan käyttää toiminnan seurannassa. Mm. Raasepori käyttää tätä mallia.

Videokonferenssin välityksellä Raaseporin kaupunginjohtaja **Mårten Johansson** luennoi Raaseporin kokemuksista tilaaaja-tuottajamallista. Luento- ja seminaarin muu materiaali on luettavissa K5:n kotisivulla.

Seuraavassa lyhennelmä päivän aikana esiin tulleista keskeisimmistä kohdista:

Uusien yhteistoiminta-alueiden haasteet

Stenvall, joka on tutkinut malleja, totesi, että jotkut yhteistoiminta-alueet on luotu ongelmitta, kun taas toiset ovat kamppailleet löytääkseen ratkaisuja yhteistoimintaongelmiin. Jo alusta alkaen on pyrittävä luomaan mahdollisimman selkeä yhteistoimintamalli ongelmien välttämiseksi myöhemmässä vaiheessa. Epäselvä pää rakenne johtaa epävarmuuteen, joka vuorostaan voi aiheuttaa vastustusta sekä organisaation sisällä että sen ulkopuolella.

Stenvallin mukaan yhteistyön onnistuminen edellyttää, että jäsenkunnat ovat valmiit hyväksymään myös sellaisia ratkaisuja, jotka eivät välttämättä ole parhaita mahdollisia yksittäisen kunnan kannalta, mutta jotka edistävät yhteistoiminta-aluetta kokonaisuutena ottaen. Jos jäsenkuntien, ammattiryhmien sekä kuntien johtoryhmien välillä vallitsee epäluottamusta, se vaikuttaa yhteistoiminta-alueen toimivuuteen. Epäluottamus johtaa monimutkaisiin yhteistoimintamalleihin, joita on vaikea seurata ja jotka tulevat pidemmän päälle kalliiksi kunnille.

Stenvall totesi poliittisen päätöksenteon muuttuvan kun yhteistoiminta-alueita toteutetaan. Esimerkiksi Raaseporissa on perusturvalautakunta, joka tekee yksilöidyt tilaukset perusturvatuotannon johtokunnalle. Lautakunta on erikoistunut politiikkaan ja johtokunta tuotantoon ja toiminnan optimointiin.

Stenvallin mukaan organisaatiomuutosten toteuttaminen kestää normaalisti 3-5 vuotta eikä yhteistoiminta-alueen toteuttaminen ole poikkeus. Siksi on kiinnitettävä huomiota johtoportaan kykyyn johtaa muutosta sekä henkilöstön kokemuksiin ja toivomuksiin.

Tilaja-tuottajamallin soveltamiseen liittyviä haasteita

Sekä Stenvall että Vaissi huomauttivat, että tilaja-tuottajamallissa tärkeää on se, että tilaja ja tuottaja ovat eri tahoja ja että jokainen on tietoinen roolistaan. Sopimusohjaus on keskeinen. Stenvall huomautti, että on vaikea laatia alusta alkaen kaikilta osin toimiva sopimus, koska sopimuksista tulee usein liian yleisiä. Malli edellyttää palvelun tuotteistamista, jotta sopimuksista tulisi mahdollisimman selkeät ja tilauksesta konkreettinen. Sopimusta on tarkistettava jatkuvasti. Rooleja voidaan määritellä edelleen yksityiskohtaisemman tilaja-tuottajasopimuksen avulla.

Stenvall korostaa selkeästi muotoiltujen tavoitteiden olevan tärkeitä, muuten mallin toteuttaminen käytännössä on vaikeaa. Tavoitteet on muotoiltava yhteistoiminta-alueen erityispiirteet huomioon ottaen. Vaissi korosti myös läpinäkyvyyden ja ohjauksen tärkeyttä.

Keskeinen käsite on tuottajavastuu, joka Stenvallin mukaan on herättänyt keskustelua Parasprosessin yhteydessä. Se tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että tilaajalla on tuottajavastuu. Tilaja on vastuussa palvelun järjestämisestä kuntalaisille.

Kaikki päivän luennoitsijat korostivat, että tilaajan tulee olla tietoinen palvelutarpeesta ja asiakkaiden tarpeesta. Vaissin mukaan tilaajan tulee voida katsoa kokonaisuutta puolueettomasti ja tehdä tilaus todellisen tarpeen perusteella.

Stenvallin mukaan tilaja vastaa palvelun tilaamisesta ja palvelukokonaisuuden hallinnoimisesta, mikä edellyttää kykyä tunnistaa kuntien tarpeet sekä selkeitä palvelusuunnitelmia siitä, miten palvelu tilataan käytännössä. On myös kiinnitettävä huomiota siihen, että malliin saattaa liittyä useita osapuolia kuten jäsenkuntien valtuustot ja ulkopuoliset tuottajat. Tuottaja toimii mahdollisimman itsenäisesti ja tilaajan tekemän tilauksen perusteella. Vaissi korosti tarpeen kartoittamisen edellyttävien resurssien, joita tilaajalla ei ehkä aina ole käytettävissään.

Seminaarin aikana kysyttiin, voiko K5 tuottaa omia palveluja alueellisesti kuten puheterapiapalveluja. Vaissi piti sitä mahdollisena, mutta sanoi, että tällöin on muistettava, että K5 tekee tilauksen. Myös Stenvall piti järkevänä järjestää palveluja alueellisesti silloin, kun yksittäisellä kunnalla ei ole riittävä väestöpohja hyvän palvelun järjestämiseksi.

Maisemamalli

Vaissi esitteli Maisemamallia. Maisemamalli käsittää seuraavat osat: toimintaperusteisen budjetoinnin, jossa on samalla ohjaus- ja seurantamekanismit, tuotteistamisen ja kustannusten kohdentamisen tuotteille, palvelujen kustannusten kohdentamisen ja benchmarkingin tuoteryhmittäin. Vaissi esitteli seuraavat kriittiset kohdat K5:n osalta:

- Valtuuston ja kuntayhtymän roolit tilaamisessa
- Tuleeko tilaajan vai tuottajan arvioida palvelutarvetta?
- Alihankinnan tasot
- Kuka vastaa tuotannon tehokkuudesta
- Selkeä roolitus tilaja-tuottaja

- Riittävän usein neuvottelu järjestämisvastuussa olevan/tilaajan ja tuottajien kanssa
- Läpinäkyvyys, jotta osataan tilata oikein ja tuottaa mitä on tilattu
- Kuka vastaa kokonaisuohjauksesta

Raaseporin kunta soveltaa Maisemamallia.

Raasepori

Raaseporiin kuuluvat Tammisaari, Karjaa ja Pohja. Raasepori perustettiin 2009 ja oli jo isäntäkuntamallissa ottanut käyttöön Maisemamallin vuonna 2007. Raaseporissa Maisemamallin käyttöönotto vaihe kesti kaksi vuotta. Kaupunginjohtaja Mårten Johansson kertoi Raaseporin kokemuksista tilaaja-tuottajamallista. Raaseporissa on tilaajan ja tuottajan vastuu selkeästi jaettu. Perusturvalautakunta/tilaaja keskittyy politiikkaan ja perusturvatuotannon johtokunta/tuottaja keskittyy palvelujen tuottamiseen ja toiminnan optimointiin. Johansson korosti, että tilaajan ja tuottajan välillä tulee olla riittävää vuoropuhelua.

Yhteenvedona päivästä voidaan todeta: toimiva tilaaja-tuottajamalli edellyttää synergiaa, molemminpuolista luottamusta ja yhteistyötä.

Tehtäväksi saaneena

KUST-ÖSTERBOTTENS SAMKOMMUN FÖR SOCIAL- OCH PRIMÄRHÄLSOVÅRD
RANNIKKO-POHJANMAAN SOSIAALI- JA PERUSTERVEYDENHUOLLON KUNTAYHTYMÄ

Susann Sjöström

Projektikehittäjä

susann.sjostrom@abo.fi

puh. 050-3738298

Petra Ollus

Hallintosihteeri

petra.ollus@kviisi.fi

puh. 050-5772715